

ŠTO JE OTVORENI PRISTUP?

Prema definiciji koju donosi Budimpeštanska inicijativa iz 2002. godine (*Budapest Open Access Initiative - BOAI*), "otvoreni pristup" (*open access*) znanstvenoj literaturi podrazumijeva "slobodnu dostupnost na javnom internetu, s time da se korisnicima dopušta čitanje, preuzimanje, umnožavanje, distribuiranje, tiskanje, pretraživanje... ili korištenje u bilo koju zakonitu svrhu, bez ikakvih financijskih, pravnih ili tehničkih prepreka... Jedino ograničenje reprodukciji i distribuciji i jedina uloga zaštite autorskih prava u tom kontekstu sastoji se u tome da se autorima osigura nadzor nad cjelovitošću vlastitog djela, kao i pravo da ih se na ispravan način citira."

ŠTO JE ČASOPIS S OTVORENIM PRISTUPOM?

Časopis s otvorenim pristupom (*open access journal* ili *OA journal*) je časopis koji nudi sve svoje cjelovite radove na mreži, bez odgode, a za to ne naplaćuje ni čitateljima ni njihovim ustanovama. Umjesto pretplata, časopisi s otvorenim pristupom koriste druge modele financiranja - svoje troškove pokrivaju donacijama sponzora (vlade, ministarstva, raznih agencija), sredstvima strukovnih i znanstvenih udruženja ili sveučilišta, zaradom od reklama ili naknadama koje plaćaju autori za objavljivanje svojih tekstova. Moguće je također da časopis prodaje svoje tiskano izdanje, ali dopušta otvoreni pristup mrežnoj inačici. Istraživanja su pokazala da su časopisi s otvorenim pristupom 30% čitaniji od ostalih.

Portal HRČAK dio je Hrvatskog znanstvenog portala <http://www.znanstvenici.hr> koji podupire Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Za izgled i funkcionalnost portala te sigurnost podataka odgovara projektni tim.

Za sadržaj, ažurnost i točnost podataka unutar pojedinog naslova odgovara uredništvo svakog časopisa.

<http://hrcak.znanstvenici.hr/>

Kontakt: hrcak@znanstvenici.hr

Projektni tim:

Srcce: Miroslav Milinović, Draženko Celjak, Nino Katić i Nebojša Topolišćak

HIDD: Tibor Toth, Mirjana Mihalić, Jadranka Stojanovski i Iva Melinščak Zlodi

Portal
znanstvenih
časopisa
Republike
Hrvatske

u otvorenom pristupu

hrčak

srce

ministarstvo
znanosti,
obrazovanja i športa

ŠTO JE HRČAK?

HRČAK je središnji portal koji na jednom mjestu okuplja hrvatske znanstvene i stručne časopise koji nude otvoren pristup radovima.

Početak 21. stoljeća časopisi moraju imati svoju e-verziju i moraju biti dostupni na internetu. Ako je na jednom mrežnom mjestu okupljen veći broj časopisa, oni postaju vidljiviji potencijalnim korisnicima diljem svijeta. HRČAK upravo to omogućuje. Izrađen je prema važećim normama za elektroničko izdavaštvo. Osigurana je i jedinstvena zajednička promocija. Uključivanjem ovog portala u međunarodne portale i kataloge, osigurana je i uključenost svih časopisa iz sustava HRČAK. Povećana vidljivost svih sadržaja nužno dovodi do povećane čitanosti, a time i do povećane citiranosti i odjeka pojedinih radova i časopisa.

RAZVOJ

HIDD je još **2003. g.** izradio idejni projekt za izradu portala. Inicijativu su podržali Hrvatsko knjižničarsko društvo, Hrvatski informatički zbor i Zagrebačko arhivističko društvo, Ministarstvo znanosti i tehnologije te tridesetak redakcija časopisa.

2004. g. HIDD je idejni projekt ponudio Sveučilišnom računskom centru (Srce). Potkraj godine MZOŠ je prihvatio prijedlog projekta HRČAK kao projekt primjene informacijske tehnologije.

Tijekom **2005. g.** je realiziran.

U veljači **2006. g.** HRČAK je predstavljen javnosti na tiskovnoj konferenciji u Srcu. Tijekom iste godine uključen je u Hrvatski znanstveni portal (<http://www.znanstvenici.hr>), projekt koji također podupire MZOŠ.

Veljača **2007. g.** U godinu dana od otvaranja Portala prijavilo se 131 uredništvo, koja su unijela 870 brojeva svojih časopisa s više od 7300 članaka dostupnih s cjelovitim tekstom.

O daljnjem razvoju HRČKA brine projektni tim u suradnji s uključenim uredništvima.

ŠTO HRČAK NUDI?

HRČAK je zamišljen kao portal koji svoje usluge nudi čitateljima, uredništvima časopisa te pružateljima informacijskih usluga.

Za čitatelje

Dvojezično korisničko sučelje nudi mogućnost pristupa na engleskom ili hrvatskom jeziku.

Korisnicima omogućuje **lagano pronalaženje** časopisa i radova. Moguće je navigacijom po abecednim listama birati neki časopis ili biranjem znanstvenog područja/potpodručja dobiti listu srodnih naslova, a radove je moguće pronaći i pretraživanjem prema raznim parametrima. Moguće je pretraživati i puni tekst radova.

Uz svaki naslov časopisa, sveščić ili pojedini rad, vidljivi su **podaci o posjećenosti**, odnosno čitanosti.

Korištenjem **registracije** mogu se primati obavijesti o novoobjavljenim brojevima odabranih naslova.

Za uredništva

Urednicima časopisa HRČAK nudi alat kojim će besplatno i lako objaviti svoj časopis u elektroničkom obliku ili postojećem elektroničkom časopisu dodati mogućnost pronalaženja i pretraživanja, te mu povećati vidljivost i utjecaj.

Urednici svih časopisa koji imaju pristup internetu mogu na sustavu HRČAK raditi iz svojeg ureda u bilo koje vrijeme.

Redakcije mogu pratiti posjećenost svojih časopisa, svakog broja, te čitanost svakog pojedinog priloga.

Kako vam HRČAK može pomoći ako ste urednik časopisa koji...

... nema elektroničko izdanje i objavljuje se samo u tiskanom obliku?

HRČAK vam pruža alat kojim ćete besplatno, brzo i jednostavno stvoriti e-izdanje svojeg časopisa: sa svim podacima o časopisu, sadržajima tekućih brojeva te bibliografskim opisom i poveznicom na cjelovit tekst svakog rada. Po želji možete unijeti i arhivu starih brojeva.

... ima mrežne stranice samo s osnovnim podacima o časopisu ili elektroničko izdanje sa sadržajima pojedinih brojeva?

Pomoću HRČKA možete izgraditi kompletno e-izdanje časopisa, sa sadržajima pojedinih brojeva te mrežno dostupnim cjelovitim tekstovima, bibliografski opisanim i pretražljivim. Postojeće mrežne stranice časopisa možete i dalje zadržati na vlastitom poslužitelju ili možete i te podatke unijeti u središnji portal na poslužitelju Srca.

... ima elektroničko izdanje sa sadržajima pojedinih brojeva i dostupne cjelovite tekstove?

Ako već imate e-časopis s dostupnim cjelovitim radovima, sami ćete odlučiti jeste li s postojećim izdanjem zadovoljni ili mislite da bi HRČAK za vaš časopis bio bolje ili dodatno rješenje. Prednosti koje nudi sudjelovanje u središnjem portalu su sljedeće: lakša promocija i veća uočljivost za potencijalne korisnike te lakše uključivanje u tražilice i ostale domaće i međunarodne mrežne servise. Također, HRČAK nudi mogućnost kvalitetnog pretraživanja radova unutar časopisa. Uredništva mogu nastaviti s dosadašnjim mrežnim izdanjem na vlastitim poslužiteljima uz istovremeno sudjelovanje u portalu HRČAK.

Za pružatelje informacijskih usluga

Svim zainteresiranim informacijskim servisima HRČAK putem OAI-PMH protokola nudi metapodatke o svakom časopisu i svakom članku izrađene prema *Dublin Core (DC)* standardu.